

وب ۲ و کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم

پزشکی کرمانشاه*

(صفحات ۱۴۰-۱۲۱)

الهام رشیدی^۲

چکیده

هدف: پژوهش حاضر، با هدف شناسایی میزان آشنایی و استفاده کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه از وب ۲ انجام شده است.

روش: پژوهش حاضر کاربردی و با روش پیمایشی صورت گرفته و جمع آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه انجام گرفته است. جامعه آماری آن کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه است که ۳۹ نفر می‌باشند. اطلاعات به دست آمده از پاسخگویان با استفاده از روش آمار توصیفی و استنباطی از جمله تحلیل واریانس یک طرفه، آزمون تی دو نمونه ای مستقل و ضریب همبستگی پیرسون مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در حد متوسط (۴۳/۵۹٪) با ابزارهای وب ۲ آشنایی دارند و کتابداران از ابزارهای وب ۲ در حد کم (۵۳/۸۵٪) استفاده می‌کنند. و بیشترین مشکلی که کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی با آن مواجه هستند، کمبود منابع الکترونیکی مورد نیاز است. همچنین یافته‌ها نشان داد که از دیدگاه کتابداران، بهترین ابزار برای اطلاع رسانی در کتابخانه‌ها وبلاگ (۱۸/۱٪) و ضعیف‌ترین ابزار نیز فلیکر و پادکست (۸/۱٪) است.

اصالت: پژوهش حاضر با توجه به ضرورت یادگیری و استفاده از فناوری اطلاعات در عصر حاضر انجام گرفته است. وب ۲ نیز یکی از این امکانات است که در بهبود مهارت کتابداران اثر می‌گذارد.

کلیدواژه‌ها: ابزارهای وب ۲، کتابداران، کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، فناوری

اطلاعات، منابع الکترونیکی

1. Web 2

* تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۰۹/۱۶

۲ کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، کتابدار کتابخانه شهید مطهری، اداره کل استان کرمانشاه، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور
rashidi.elham88@gmail.com

مقدمه

در دو دهه‌ی گذشته شاهد تحولات سریع کتابخانه‌ها در بهره‌گیری از فناوری اطلاعات بوده‌ایم. کتابخانه‌ها خدمات خود را مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات پیشرفته توسعه داده‌اند. یکی از این فناوری‌های معمول، وب ۲ است که به عنوان نسل دوم فناوری برای ارتباطات پدید آمده است. وب ۲ به شدت در عرصه‌ی تجارت الکترونیک، تبلیغات آنلاین و همچنین سایر خدمات آنلاین بکار گرفته شده است (کونگک لین، ۲۰۰۸). بنابراین کتابداران نیز باید برای تسهیل روند دسترسی به اطلاعات و آسان‌سازی استفاده از کتابخانه‌ها اقدام اساسی کنند. در ویکی پدیا آمده که واژه‌ی وب ۲ نخستین بار توسط تیم اوریلی و دیل دورتی^۱ از شرکت اوریلی مدیا ابداع شده است. نسل نخست وب که ثابت و فقط خواندنی^۲ است، به نسل جدید وب ۲ که پویا و خواندنی / نوشتنی^۳ است تغییر یافته

1. Tim O'Reilly & Dale Dougherty

2. Read Only

3. Read / Write

است (سولیوان^۱، ۲۰۰۹). وب ۲ مفهومی است که بر اساس آن تعامل با محتوای وب، به مثابه تعامل با محتوای موجود در رایانه‌های شخصی است؛ دنیایی که در آن هر کنشی، چون فشار بر هر دکمه و پیوندی، واکنشی آنی و بی درنگ در بر خواهد داشت، به طوری که کاربر احساس می‌کند در حال استفاده از یک نرم افزار نصب شده بر سیستم خود است. به عبارتی، این نسل از وب کاربر سالار (ایزدپناه، ۱۳۸۴) و شامل جنبه‌های بیشتری برای تعامل انسان‌ها (مانند مکالمه و گفتگو، شبکه‌سازی بین شخصی، شخصی کردن و فرد گرایی) است (آبرام^۲، ۲۰۰۵). ویکی‌ها، پادکست‌ها^۳، پیام‌رسانی فوری، آر.اس. اس. اس^۴، وبلاگ، فلیکر^۵، فیس بوک^۶ و مانند آن، از جمله قابلیت‌های جدید وب هستند. چنین کاربردی از وب به عنوان نوعی ابزار تعامل اجتماعی، موجب پدید آمدن بحثی با نام وب ۲ به مثابه گونه جدیدی از وب پدید آورده است (کشاورز، ۱۳۸۷). در محیط وب ۲ کتابداران باید بکوشند ارتباط بین کاربران و کتابخانه را نگاه دارند. لازمه این امر، تحول به سوی کتابدار ۲ است (پلیتر-دویس^۷، ۲۰۰۹). کتابدار ۲ باید بین فناوریهای اطلاعات و مردم ارتباط ایجاد کند. لذا باید مانند معلمی قابلیت‌های وب ۲ و کتابخانه ۲ را به کاربران بیاموزد، آن‌ها را با این اصطلاحات آشنا سازد و در هر مکان و زمانی که کاربر حضور دارد، کتابدار ۲ نیز حضور داشته باشد. در عصری که وب ۲ سیر صعودی خود را در زمینه‌های گوناگون می‌پیماید و کاربران نیز به کاربران ۲ تبدیل می‌شوند، برای کتابدار ۲ شدن باید بکوشیم. بدیهی است که کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی نیز در این میان سهمی دارند و با توجه به محیط کاری و ارتباط با دانشجویان و ارائه خدمات متنوع به آن‌ها، بایستی مجهز به مهارت‌های وب ۲ باشند تا بتوانند پاسخگوی نیاز اطلاعاتی جامعه‌ی مراجعه‌کننده خود باشند و به طور رضایت بخشی نیاز کاربران را مرتفع سازند.

1. Solivan

2. Abram

3. Padeksts

4. R. S. S

5. Flickr

6. facebook

7. Politer-Doice

البته سرعت و دقت ارائه‌ی خدمات به کاربران کتابخانه‌های دانشگاهی اهمیت دارد و وب ۲ ابزارهایی فراوان دارد. از جمله ابزارهایی که در پژوهش حاضر بررسی شده، شامل: وبلاگ، آر.اس.اس، فیس بوک، ویکی، آی ام (پیام فوری)، فلیکر و پادکست و...؛ که در زندگی شخصی کاربران اثر گذارند و کاربران از این ابزارها استفاده می کنند. لذا فناوری جدید وب ۲ نیز خواه یا ناخواه به کتابخانه‌ها وارد می شود و بر کتابخانه‌ها اثر گذار است. کتابداران باید با این ابزارها آشنایی کافی داشته باشند تا بتوانند نیاز روز کاربران را در محیط کتابخانه - حتی بدون مراجعه‌ی حضوری آنان - پاسخ دهند و رسالت خود یعنی خدمت به کاربران را به انجام رسانند. بنابراین مسئله اصلی پژوهش، بررسی میزان آشنایی و استفاده‌ی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه از ابزارهای وب ۲ می باشد.

برای رسیدن به پاسخ این مسئله، پرسش ها و فرضیات زیر مطرح می شود:

پرسش‌های اساسی پژوهش

۱. میزان آشنایی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه با ابزارهای وب ۲ چه اندازه است؟
۲. میزان استفاده‌ی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه از ابزارهای وب ۲ چه اندازه است؟
۳. چه چالشهایی پیش روی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در استفاده از ابزارهای وب ۲ قرار دارد؟
۴. بهترین ابزار وب ۲ برای اطلاع رسانی و استفاده در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، از دیدگاه کتابداران آن کدام است؟

فرضیه های پژوهش

۱. بین آشنایی کتابداران با فناوری‌های نوپدید (وب ۲) و ارائه خدمات از این طریق، رابطه وجود دارد.

۲. بین رشته تحصیلی کتابداران و استفاده ی آنان از ابزارهای وب ۲ تفاوت وجود دارد.

پیشینه پژوهش

وب ۲ به عنوان مبحثی جدید و مناقشه آمیز وارد مقوله‌ی علوم ارتباطات و فناوری شده و بخش مهمی از خدمات کتابخانه‌ها را نیز در بر گرفته است. کتابداران نیز باید فرصت مهم استفاده از ابزارهای وب ۲ را گسترش و سواد اطلاعاتی خود را نیز افزایش دهند. پژوهشگران نیز با توجه به اهمیت روزافزون این مقوله، تحقیقاتی در این زمینه سامان داده‌اند که در این بخش، برخی از پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج از کشور معرفی شده‌اند.

جدول ۱: مروری بر پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه وب ۲

پژوهشگر	موضوع پژوهش	نتیجه پژوهش
۱ فرامکین ^۱ (۲۰۰۵)	کاربرد ویکی در کتابخانه دیجیتال	استفاده از ویکی باعث افزایش مشارکت و تعامل در کتابخانه‌های دیجیتال است.
۲ کونگ لین ^۲ (۲۰۰۷)	بررسی و شناسایی کاربرد- های وب ۲ در کتابخانه- های دانشگاهی استرالیا	شاخص و میانگین استفاده از وب ۲ پایین است
۳ آهارونی ^۳ (۲۰۰۹)	میزان استفاده دانشجویان رشته کتابداری و اطلاع رسانی از وب ۲	بیشترین میزان استفاده، به ویکی و کمترین میزان به آر.اس.اس. مربوط است.

1 . Frumkin.

2 . Cuong Linh.

3 . Aharony.

پژوهشگر	موضوع پژوهش	نتیجه پژوهش
۴ بورهانا و سالم (۲۰۰۹) ^۱	بررسی فناوریهای وب ۲ در یک کتابخانه دانشگاهی با تمرکز بر دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه ایالتی کنت	دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی نسبت به سایر ابزارهای وب ۲ بیشتر استفاده می‌کنند.
۵ چن و چو ^۲ (۲۰۰۹)	میزان سازگاری وب سایت کتابخانه‌های دانشگاهی نیویورک بر روی ۸۸ کتابخانه	حدود نیمی از کتابخانه‌های دانشگاهی، از به کارگیری ابزارهای وب ۲ چون وبلاگها، پیام رسان های فوری، آر.اس.اس و شبکه‌های اجتماعی بهره می‌برند در بین کاربردهای وب ۲، استفاده از پیام رسانی فوری بیشترین کاربرد را داشته است
۶ چوا و گو ^۳ (۲۰۱۰)	بررسی میزان استفاده از ابزارهای وب ۲ در ۱۲۰ کتابخانه عمومی و دانشگاهی از شمال آمریکا، اروپا و آسیا و نیز بررسی افزایش کیفیت وب سایت با کمک این ابزارها	استفاده از ابزارهای وب ۲ در کتابخانه‌های دانشگاهی در مقیاسی بیشتر از کتابخانه‌های عمومی، بوده است و استفاده از ابزارهای وب ۲ تأثیر مثبتی بر افزایش کیفیت وب سایت کتابخانه دارد.
۷ هان ^۴ (۲۰۱۰)	بررسی کاربردهای وب ۲ در کتابخانه‌های دانشگاهی برتر چین	اغلب این کتابخانه‌ها تنها از یک یا دو مورد از کاربردهای وب ۲ در خدمات خود استفاده می‌کنند. از بین ۶ ابزار مورد بررسی در این پژوهش، آر.اس.اس.بیشترین کاربرد، و آی.ام، وبلاگ، ویکی و سایتهای شبکه سازی اجتماعی، کمترین کاربرد را داشته‌اند.

1 . Burhanna, Seeholzer and Salem.

2 . Chen, Ouyang and Chu.

3. Chua & Goh.

4 . han.

وب ۲ و کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه /// ۱۲۷

پژوهشگر	موضوع پژوهش	نتیجه پژوهش
۸	امانوئل ^۱ (۲۰۱۲)	بررسی استفاده از وب ۲ در کتابخانه و آموزش علوم اطلاعات در مورد یونان پرداخته است
		بسیاری از دانش‌آموزان به اکثر ابزار وب ۲ آگاه هستند. وبلاگ و ویکی نخستین ابزار انتخابی آنها برای یادگیری است. دانش‌آموزان برای باور هستند که ارتباط مستقیمی بین متخصصین کامپیوتر و کتابداران برای تدریس ابزار وب ۲ وجود دارد چراکه این همکاری به نفع آنها می‌باشد.
۹	کرمی (۱۳۸۴)	بررسی رویکردهای ممکن به پدیده وبلاگ از نقطه نظر خدمات کتابداری و اطلاع رسانی
		در بیشتر وبلاگها هدف، تهیه اخبار و اطلاعات برای کاربران و کتابداران می‌باشد، بیش از نیمی از وبلاگها برای اشاعه‌ی اطلاعات از آ.ا.س. اس. استفاده کرده‌اند.
۱۰	اسفندیاری مقدم و حسینی شعار (۱۳۹۰)	میزان آشنایی و استفاده کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی همدان از امکانات و قابلیت‌های وب ۲
		میزان آشنایی کتابداران با امکانات و قابلیت‌های وب ۲ در سطح متوسط و میزان استفاده آنها از امکانات و قابلیت‌های وب ۲ در سطح متوسط و پایین است. بیشترین توانایی کتابداران در استفاده از ایمیل و وبلاگ است و کمترین توانایی آنها در استفاده از فلیکر است.
۱۱	عبدخدا و محمدی (۱۳۹۰)	بررسی میزان آشنایی و استفاده کتابداران کتابخانه‌های علوم پزشکی شهر تهران که شامل کتابخانه‌های علوم پزشکی تهران، ایران و شهید بهشتی در سال ۸۸
		میزان آشنایی با وب به خصوص وب‌های نسل جدید و امکانات آن پایین است. میزان استفاده از وب جهت خدمت رسانی به مراجعین چشمگیر نیست. و برگزاری دوره‌های بازآموزی و حین خدمت با موضوع وب ۲ در ترغیب کتابداران حوزه علوم پزشکی نسبت به شناخت وب و به کارگیری آن در خدمات کتابخانه‌ای از مواردی است که باید به آن پرداخته شود.

پژوهشگر	موضوع پژوهش	نتیجه پژوهش
۱۲	مقایسه تطبیقی میزان آشنایی و استفاده کتابداران کتابخانه-های عمومی و دانشگاهی همدان از قابلیت‌های وب ۲	میزان آشنایی کتابداران کتابخانه های عمومی همدان با امکانات و قابلیت‌های وب ۲ در حد کمی و میزان آشنایی کتابداران کتابخانه های دانشگاهی همدان در حد متوسطی است. میزان استفاده کتابداران کتابخانه های عمومی و دانشگاهی از امکانات و قابلیت‌های وب ۲۰۰ در حد کم متوسطی است. بیشترین توانایی کتابداران کتابخانه های عمومی و دانشگاهی در استفاده از پست الکترونیکی و وبلاگ بوده و کمترین توانایی نیز در زمینه استفاده از فلیکر و ویکی است.

از بررسی پژوهش‌های پیشین چنین بر می‌آید که پژوهشگران، یک یا چند مورد از امکانات و قابلیت‌های وب ۲/۰ را انتخاب و بررسی کرده‌اند. آنان بین کتابداران شاغل و دانشجویان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در استفاده از این امکانات و قابلیت‌ها، تفاوت قایل شده‌اند. نیاز به تحقیق و بررسی در زمینه وب ۲/۰ و استفاده کتابخانه‌های دانشگاهی از این امکانات و قابلیت‌ها لازم و ضروری است، چون بررسی‌ها در این زمینه (در ایران) به صورت نظری بوده و تنها پژوهش‌هایی به طور خاص (درباره یکی از ابزارها، و نه کاربرد آن در کتابخانه‌های دانشگاهی) انجام شده است. کتابخانه‌ها نیز، باید تغییرات جدید را در کتابخانه‌ها وارد کنند و برای بقای خود آن را بپذیرند. برای این امر، باید ابتدا سعی شود امکانات و قابلیت‌های وب ۲/۰ را در کتابخانه‌های دانشگاهی به کاربران و کتابداران شناسانده و سپس میزان تأثیر و مفید بودن آن‌ها سنجیده شود و در نهایت، برای کاربرد این امکانات و قابلیت‌ها تصمیم‌گیری کرد. این روند به آشنایی و آگاهی کتابداران با امکانات و قابلیت‌های وب ۲/۰ نیاز دارد تا پس از سنجش میزان آشنایی آنان، میزان استفاده، کاربر-گرا بودن، و کیفیت خدمات ارائه شده از این طریق، بررسی گردد.

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی است که به روش پیمایشی و با رویکرد توصیفی انجام شده است. جامعه‌ی آماری مورد پژوهش، تمام ۴۸ کتابدار کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه است. از سرشماری برای کسب اطلاع در مورد جامعه استفاده شد. ابزار مورد استفاده جهت گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ی محقق ساخته‌ای است که بر اساس مرور متون مرتبط طراحی شده است. پرسشنامه بین کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه توزیع گردید که در این میان ۹ نفر از کتابداران حاضر به همکاری نشدند و در نتیجه، حجم مورد مطالعه به ۳۹ نفر کاهش یافت.

جهت روایی، پرسشنامه برای ۱۰ نفر استاد کتابداری ارسال گردید و در نهایت، نظرهای سودمند آنان در پرسشنامه نهایی اعمال گردید. در این تحقیق برای تعیین پایایی، ابتدا پرسشنامه بین ۳۰ نفر از کتابداران که به عنوان پیش نمونه اولیه انتخاب شده بودند، توزیع گردید. سپس با استفاده از نرم افزار اس. پی. اس. اس^۱ ویرایش ۱۸ ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه محاسبه شد که مقدار آن برابر با ۰/۹۳۵ شد.

بر اساس نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر، از لحاظ جنسیت، تعداد ۱۷ نفر (۴۳/۶٪) را مرد، ۲۲ نفر (۵۶/۴٪) را زن تشکیل داده اند، از نظر سن، ۲۶ تا ۳۰ سال ۳ نفر (۷/۶٪)، ۳۱ تا ۳۵ سال ۱۲ نفر (۳۰/۷٪)، ۳۶ تا ۴۰ سال ۶ نفر (۱۵/۴٪)، ۴۱ تا ۴۵ سال ۹ نفر (۲۳/۱٪)، ۴۶ تا ۵۰ سال ۸ نفر (۲۰/۵٪) و بی پاسخ ۱ نفر (۲/۷٪) می باشد.

از لحاظ سطح تحصیلات، جامعه آماری مورد پژوهش دارای ۴ نفر (۱۰/۳٪) دیپلم، ۳ نفر (۷/۷٪) فوق دیپلم، ۲۲ نفر (۵۶/۴٪) لیسانس و ۱۰ نفر (۲۵/۶٪) فوق لیسانس و بالاتر می باشند. جامعه آماری مورد پژوهش همچنین دارای ۲۵ نفر (۶۴/۱٪) رشته کتابداری و ۱۳ نفر (۳۳/۲٪) رشته های غیر کتابداری می باشد. ضمناً ۱ نفر (۲/۷٪) به این سوال پاسخ نداده است.

پاسخ به پرسش‌ها و فرضیه‌های پژوهش

پرسش ۱: میزان آشنایی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی با وب ۲ چه اندازه است؟

برای پاسخگویی به پرسش ۱، داده‌های جدول ۲ جمع‌آوری شده است.

جدول ۲. توزیع کتابداران بر حسب میزان آشنایی آنها با ابزارهای وب ۲

میزان آشنایی با ابزارهای	فراوانی	درصد
وب ۲		
کم	۱۴	۳۵/۹
متوسط	۱۷	۴۳/۵۹
زیاد	۸	۲۰/۵۱
جمع	۳۹	۱۰۰
انحراف معیار	میانگین	نمره
۴/۵	۱۵/۲۱	حد اقل ۸ حد اکثر ۲۴

با توجه به یافته‌های جدول ۲، میزان آشنایی بیشتر کتابداران با ابزارهای وب ۲/۰ در حد متوسط (۴۳/۵۹٪) است. با پاسخ به این سؤال، مشخص شد که بیشتر کتابداران، یا با ابزار وب ۲/۰ آشنا نیستند یا با تعدادی از ابزار وب ۲ آشنایی کمی دارند. پیشنهاد می‌شود برای آشنایی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه با ابزارهای وب ۲/۰ برنامه‌ریزی‌هایی (مانند برگزاری کارگاه آموزشی و ...) انجام گیرد.

پرسش ۲: میزان استفاده‌ی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه از ابزارهای وب ۲ چه اندازه است؟

با توجه به پرسش ۲، توزیع کتابداران بر حسب میزان استفاده آنان از ابزارهای وب ۲ در جدول ۳ قابل مشاهده است:

جدول ۳. توزیع کتابداران برحسب میزان استفاده‌ی آنان از ابزارهای وب ۲/۰

میزان استفاده از ابزارهای وب ۲/۰			
میزان استفاده از ابزارهای وب ۲/۰		فراوانی	درصد
کم	۲۱	۵۳/۸۵	
متوسط	۱۴	۳۵/۹	
زیاد	۴	۱۰/۲۵	
جمع	۳۹	۱۰۰	
انحراف معیار	میانگین	نمره	نمره
۳/۶۶	۱۴/۲۶	حداقل	حداک
		۱۰	۲۳

همان طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، میزان استفاده‌ی بیشتر کتابداران از ابزارهای وب ۲/۰ در حد کم (۵۳/۸۵٪) است. طبق نتایج به دست آمده از جدول ۲، میزان شناخت کتابداران از ابزارهای وب ۲ نیز در سطح متوسطی است. بنابراین، یافته‌های جدول ۲ نیز تأیید می‌شود، زیرا هر اندازه میزان آشنایی با وب ۲/۰ کم باشد، استفاده‌ی از این ابزار نیز پایین خواهد بود.

پرسش ۳: چه مشکلاتی پیش روی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در استفاده از ابزارهای وب ۲ قرار دارد؟ برای پاسخگویی به پرسش ۳، داده‌های جدول ۴ ارائه شده است که در زیر قابل مشاهده می‌باشد:

جدول ۴. توزیع فراوانی مشکلات استفاده از ابزارهای وب ۲ از نظر کتابداران در بین

جامعه مورد پژوهش

مشکلات استفاده از وب ۲	تعداد	درصد
عدم وجود منابع الکترونیکی مورد نیاز	۱۴	۲۸
عدم همکاری مدیران با کتابداران در جهت استفاده از ابزارهای وب ۲	۵	۱۰
عدم آشنایی کافی کتابداران به زبان خارجی برای استفاده از ابزارهای وب	۶	۱۲
عدم وجود تجهیزات و امکانات	۷	۱۴
مشکلات آموزشی برای استفاده از ابزارهای وب ۲	۱۰	۲۰
مشکلات سیاسی و امنیتی برای استفاده از ابزارهای وب ۲	۸	۱۶
جمع	۵۰	۱۰۰

یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد که بیشترین مشکلی که کتابداران دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه با آن مواجه می‌شوند، عدم وجود منابع الکترونیکی مورد نیاز (۲۸٪) است. مسئولان امر و مدیران باید بکوشند که برای رفع این مشکل، منابع مورد نیاز کتابداران را جهت ارائه هر چه بهتر خدمات تامین کنند.

پرسش ۴: بهترین ابزار وب ۲ برای اطلاع رسانی و استفاده در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه از دیدگاه کتابداران کدام است؟ برای پاسخگویی به پرسش ۴، داده‌های جدول ۵ قرار داده شده است:

۱. چون هر پاسخ‌گو می‌توانست بیش از یک مورد از ابزارهای وب ۲ را انتخاب کند، تعداد پاسخ‌های داده شده به این سوال ۵۰ مورد است

وب ۲ و کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه /// ۱۳۳

جدول ۵. توزیع فراوانی نظر کتابداران در باره بهترین ابزار برای اطلاع رسانی در کتابخانه

در بین جامعه مورد پژوهش

ابزارهای وب ۲	تعداد	درصد
ویکی	۲۰	۱۲/۵
وبلاگ	۲۹	۱۸/۱
آر.اس.اس	۲۰	۱۲/۵
فلیکر	۱۳	۸/۱
فیس بوک	۱۸	۱۱/۲
ایمیل	۲۷	۱۶/۹
چت	۲۰	۱۲/۵
پادکست	۱۳	۸/۱
جمع	۱۶۰ ^۱	۱۰۰

همان گونه که جدول ۵ نشان می‌دهد، یافته‌های حاصل از پژوهش در زمینه توزیع فراوانی کتابداران، ابزار وبلاگ با ۱۸/۱ درصد بهترین ابزار برای اطلاع رسانی و استفاده در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه است. در حالی که ابزارهای فلیکر و پادکست با ۸/۱ درصد، کمترین میزان را به خود اختصاص داده اند.

آزمون فرضیه اول: بین آشنایی کتابداران با فناوری‌های نوپدید (وب ۲) و ارائه خدمات از این طریق، رابطه وجود دارد.

۱. چون هر پاسخگو می‌توانست بیش از یک مورد از ابزارهای وب ۲ را انتخاب کند، تعداد پاسخ‌های داده شده به این سوال ۱۶۰ مورد است.

جهت تحلیل این فرضیه که بین آشنایی کتابداران با فناوری‌های نوپدید (وب ۲) و ارائه خدمات از این طریق رابطه وجود دارد، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. نتایج آزمون همبستگی پیرسون آشنایی کتابداران با فناوریهای نو پدید و ارائه خدمات

تعداد مشاهدات	ضریب همبستگی پیرسون	p-مقدار
۲۴	۰/۳۶۹	۰/۰۳۳

ضریب همبستگی پیرسون، میزان همبستگی بین دو متغیر را نشان می دهد. این ضریب مقادیری بین ۱- و ۱+ دارد که مقادیر نزدیک به صفر، به معنای عدم رابطه است. هر چه مقادیر این ضریب به ۱+ نزدیک باشند، وجود همبستگی و رابطه‌ی مستقیم بیشتری را نشان می دهد، یعنی با افزایش مقادیر یکی از متغیرها، مقادیر متغیر دیگر نیز افزایش می یابد و با کاهش آن، کم می شود. مقادیر نزدیک به ۱- رابطه و همبستگی معکوس بین دو متغیر را می‌رساند، یعنی با افزایش یکی، دیگری کاهش می یابد. p- مقدار برای این آزمون ۰/۰۳۳ محاسبه شده است و این مقدار از ۰/۰۵ کوچکتر است، پس در سطح معنی داری ۰/۰۵ می پذیریم که بین آشنایی کتابداران با فناوریهای نوپدید (وب ۲) و ارائه خدمات از این طریق، رابطه وجود دارد. نیز مقدار ضریب همبستگی محاسبه شده برابر با ۰/۳۶۹ و مثبت است، پس می توان نتیجه گرفت که بین آشنایی کتابداران با فناوری‌های نوپدید (وب ۲) و ارائه خدمات از این طریق، رابطه مثبتی وجود دارد، یعنی با افزایش ارائه خدمات، آشنایی کتابداران با فناوری‌های نوپدید (وب ۲) نیز افزایش می یابد.

آزمون فرضیه دوم: بین رشته تحصیلی کتابداران و استفاده‌ی آنها از ابزارهای

وب ۲ تفاوت وجود دارد.

وب ۲ و کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه /// ۱۳۵

برای آزمون این فرضیه که بین رشته تحصیلی کتابداران و استفاده‌ی آنان از ابزارهای وب ۲ تفاوت وجود دارد، از آزمون تی دو نمونه ای مستقل استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷. نتایج آزمون تی استفاده از ابزارهای وب ۲ با توجه به رشته تحصیلی

کتابداران

کتابداری	سایر رشته ها	آماره	درجه	p-مقدار
میانگین $\pm$ انحراف معیار	میانگین $\pm$ انحراف معیار	آزمون	آزادی	
۶۱/۲۶ $\pm$ ۳/۵۰	۴۷/۳۷ $\pm$ ۶/۰۷	۲/۱۳۳	۲۱	۰/۰۴۵

ابزارهای
وب ۲

با توجه به میزان مقدار احتمال به دست آمده به وسیله‌ی آزمون تی مستقل در جدول ۷، بین میزان استفاده از ابزارهای وب ۲ در بین کتابداران با رشته‌ی تحصیلی کتابداری و سایر رشته ها اختلاف معناداری وجود دارد ($p=0/045$). در ضمن با توجه با اطلاعات جدول مشخص می شود که علاقه به استفاده از ابزارهای وب ۲ در میان کتابداران با رشته‌ی تحصیلی کتابداری، بیشتر از کتابداران با تحصیلاتی از سایر رشته ها است. به عبارت دیگر فرضیه تایید می شود.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که گفته شد، وب ۲/۰ در سال ۲۰۰۴ مطرح گردید، و در سال‌های آغازین به صورت تئوری به معرفی وب ۲/۰ پرداخته شد. پژوهش‌هایی در زمینه کاربرد وب ۲/۰ در کتابخانه‌ها به خصوص کتابخانه‌های دانشگاهی در سال‌های بعد انجام گرفت. با توجه به یافته‌های به دست آمده در پاسخ به مسأله‌ی اصلی، مبنی بر "بررسی میزان آشنایی و استفاده‌ی کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه از وب ۲" پژوهش

حاضر نشان داد که بیشتر کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در حد متوسطی با ابزارهای وب ۲ آشنایی دارند و در سطح کمی از ابزار وب ۲ استفاده می‌کنند. پیشنهاد می‌شود برای آشنایی و شناخت کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه با ابزارهای وب ۲/۰ برنامه‌ریزی‌هایی (مانند برگزاری کارگاه آموزشی و ...) انجام گیرد. همچنین کتابداران اظهار داشتند که به ترتیب، وبلاگ، ایمیل، چت، آر.اس.اس و ویکی، بهترین ابزار اطلاع رسانی و استفاده در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی است.

تهیه منابع الکترونیکی مورد نیاز، برگزاری دوره‌های آموزشی، آموزش از راه دور، آموزش استفاده از ابزار وب ۲ در ارائه خدمات به کاربران از این طریق، مؤثر است. با توجه به نتایج به دست آمده مشاهده گردید که بین میزان استفاده از ابزارهای وب ۲ در بین کتابداران با رشته تحصیلی کتابداری و سایر رشته‌ها اختلاف معناداری وجود دارد، یعنی میزان علاقه به استفاده از ابزارهای وب ۲ در میان کتابداران با رشته تحصیلی کتابداری، بیشتر از کتابداران با تحصیلاتی از سایر رشته‌ها است. بنابراین جذب متخصصان در زمینه وب ۲ نیز می‌تواند چاره ساز باشد و کتابخانه‌های دانشگاهی را در مسیر رشد و توسعه استفاده از ابزار وب ۲ قرار دهد.

از پژوهش حاضر بر می‌آید که بیشتر کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در حد متوسطی با ابزارهای وب ۲ آشنایی دارند و در سطح کمی از ابزار وب ۲ استفاده می‌کنند. این نتیجه به نوعی با نتایج بررسی عبدخدا (۱۳۹۰) مبنی بر اینکه میزان آشنایی و استفاده کتابداران دانشگاه‌های علوم پزشکی شهر تهران در حد کم است، هم‌خوانی دارد. همچنین با نتایج پژوهش هان (۲۰۱۰)، با بررسی استفاده کتابخانه‌های دانشگاهی چین از کاربردهای وب ۲ سازگار است که به این نتیجه رسید: اغلب کاربردهای وب ۲ در ۳۸ کتابخانه دانشگاهی چین، هنوز در مرحله ابتدایی توسعه و پیشرفت هستند. اغلب این کتابخانه‌ها تنها یک یا چند مورد از کاربردهای وب ۲ را در خدمات خود استفاده می‌کنند. این نتیجه با پژوهش حاضر در استفاده کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه همسو است. همچنین نتیجه‌گیری شد که تنها

(۱۰/۲۵٪) کتابداران از ابزارهای وب ۲ زیاد استفاده می‌کنند و ۵۳/۸۵٪ کتابداران در حد کم، از ابزارهای وب ۲ بهره می‌گیرند.

نتایج پژوهش «هان» نشان داد آر.اس.اس. بیشترین کاربرد، و آی.ام.، وبلاگ و ویکی کمترین کاربرد را در بین کتابخانه‌های دانشگاهی برتر چین دارد. نتایج پژوهش حاضر نیز - که پنج مورد از امکانات و قابلیت‌های وب ۲/۰ را بررسی کرده است - نشان داد کتابداران اظهار داشتند به ترتیب، وبلاگ، ایمیل، چت، آر.اس.اس. و ویکی، بهترین ابزار اطلاع رسانی و استفاده در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی است. نتایج پژوهش «کیم»، آر.اس.اس. و وبلاگ را به عنوان ابزار مورد استفاده در کتابخانه دانشگاهی شناسانده و بیان کرده که این دو ابزار، برای استفاده در کتابخانه‌های دانشگاهی مناسب است. «هارینا رایانا» نیز نتیجه گرفت آر.اس.اس. و آی.ام. بیشترین استفاده را در کتابخانه‌های دانشگاهی دارد و کمترین استفاده کتابخانه‌ها، به ویکی مربوط است.

نتایج پژوهش حاضر، مبنی بر این که بین میزان استفاده از ابزارهای وب ۲ در بین کتابداران با رشته‌ی تحصیلی کتابداری و سایر رشته‌ها اختلاف معناداری وجود دارد، تایید گردید و با نتایج پژوهش اسفندیاری مقدم به وجود تفاوت بین مدرک تحصیلی و میزان استفاده از امکانات و قابلیت‌های وب ۲/۰ تاکید شده مطابقت دارد.

مزایای استفاده از وب ۲ در ارائه‌ی خدمات، همان‌گونه که در این پژوهش نیز مشخص شد، به اثبات رسیده است. بنابراین پیشنهاد آشنا ساختن کتابداران با ابزارهای وب ۲ و کاربردهای آن در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی، ایجاد شرایط و امکانات لازم برای کاربرد و استفاده از ابزارهای وب ۲ در کتابخانه‌های دانشگاه علوم پزشکی و اختصاص بودجه در برنامه‌ریزی سالانه، برای تجهیزات مناسب جهت ارائه خدمات از طریق وب ۲ در کتابخانه‌ها می‌تواند چاره ساز باشد.

منابع

۱. اسفندیاری مقدم، علیرضا و منصوره حسینی شعار (۱۳۹۰). میزان آشنایی و استفاده کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی همدان از امکانات و قابلیت‌های وب ۲. کتابداری و اطلاع رسانی ۵۳(۱): ۱۵۵-۱۸۱.
۲. ایزد پناه، پرهام (۱۳۸۴). وب ۲ شوق یک جهان نو. ماهنامه شبکه (۶۳)، ۲۱۵.
۳. تاج الدینی، اورانوس و علی سادات موسوی. (۱۳۸۷). وب ۲: تقابل حقیقت و ایده آل. کتاب ماه کلیات، اطلاعات و ارتباطات و دانش شناسی (۱): ۱۸-۲۳.
۴. عبدخدا، هیوا و لیلا محمدی. (۱۳۹۰). میزان آشنایی و استفاده کتابداران دانشگاه‌های علوم پزشکی شهر تهران از امکانات تار جهان گستر (وب) در خدمات کتابخانه‌ای. مدیریت اطلاعات سلامت ۸(۱۹): ۳۵۴-۳۶۲.
۵. علی‌پور، امید (۱۳۹۱). مقایسه تطبیقی میزان آشنایی و استفاده کتابداران کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی همدان از قابلیت‌های وب ۲، عطف، شماره ۱۴. دسترس پذیر در:
6. <http://www2.atfmag.info/1391/07/16>
۷. کرمی، طاهره (۱۳۸۴). بررسی رویکردهای ممکن به پدیده وبلاگ از نقطه نظر خدمات کتابداری و اطلاع رسانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی. دانشگاه تهران، تهران.
۸. کشاورز، حمید (۱۳۸۷). چگونه از وب ۲ در کتابخانه خود استفاده کنید؟. کتاب ماه کلیات، اطلاعات و ارتباطات و دانش شناسی (۴۳): ۶۴-۶۷.
9. Abram, S. (2005). Web 2.0 - huh?! Library2.0, librarian 2.0. Information outlook, 9 (12): 44- 46.
10. Aharony, N. (2009). The influence of LIS students, personality characteristics on their perceptions toward Web2 use. Librarianship and Information Science. 41 (4): 227-242.
11. Burhanna, Kenneth J., Jamie Seeholzer and Joseph Salem Jr. (2009). No Natives Here: A Focus Group Study of Student Perceptions of Web 2.0 and the Academic Library. The Journal of Academic Librarianship 35(6): 523-532.
12. Chua, A.Y.K & D.H.Goh. (2010). A study of Web 2.0 applications in library websites. Library & Information Science Research 32, 2010 203-211.
13. Cuong Linh, N. (2007), "A survey of application of Web 2 in Australasian universitylibraries" Library Hi Tech, 26(4): 630-653
14. Emmanouel Garoufallou, & Vassiliki Charitopoulou. (2012). Web 2.0 in library and information science education: the Greek case. New Library World 113 (3/4): 202 – 217
15. Frumkin, J. (2005), "The Wiki and the digital library", OCLC Systems & Services: International Digital Library Perspectives, 21 (1):18-22.
16. Kim, Y.M. and Abbas, J. (2010) .Adoption of Library 0/2 Functionalities by Academic Libraries and Users: A Knowledge Management Perspective. School of Library and Information Studiesl 36 (3): 211-218.
17. Han, Z. and YanQuan, L. (2010). Web 2 applications in top Chinese university library. Library Hi Tech 28 (1): 41-62.
18. O'Reilly, T. (2007). What is Web 2.0: Design patterns and business models for the next generation of software. Communications and Strategies 65: 17-37.

19. Peltier – Davis, C.(2009). Web 2.0, Library 2.0, Library User 2.0, Librarian 2.0: Innovative Services for Sustainable Libraries. *Computersin Libraries* 29 (10): 16-21.
20. Sullivan, T. (2009). Librarians use of Web 2.0 Tools to Support International Baccalaureate Students Working on their Personal Projects or Extended Essays. An Abstract of a Special Project Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Library Science (MLS).
21. Wikipedia,(2007b). Web 2.0 In Wikipedia. The Free Encyclopedia. [on-line] Available at:
22. <http://en.Wikipedia.org/Wiki/Web 2.0> (Accessed 25 May2008).

